

IFLA-UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi 2022*

IFLA-UNESCO Public Library Declaration 2022

Çev.: Bülent Yılmaz**^{ID} ve Efnan Ezenel***^{ID}

Anahtar Sözcükler: IFLA; UNESCO; Halk Kütüphanesi Bildirgesi.

Keywords: IFLA; UNESCO; Public Library Declaration.

Özgürlük, refah ve toplum ile bireylerin gelişimi temel insani değerlerdir. Bunlara ancak iyi bilgilendirilmiş vatandaşların, demokratik haklarını kullanma ve toplumda etkin rol oynama becerileri yoluyla ulaşılabilecektir. Yapıcı katılım ve demokrasinin gelişimi, tatmin edici eğitimin yanı sıra bilgiye, düşünceye, kültüre ve enformasyona ücretsiz ve sınırsız erişime bağlıdır.

Bilgiye açılan yerel kapı olan halk kütüphanesi, yaşam boyu öğrenme, bağımsız karar alma ve bireysel ve sosyal grupların kültürel gelişimi için temel bir koşul sağlamaktadır. Halk kütüphanesi ticari, teknolojik ya da yasal engeller olmaksızın bilimsel ve yerel bilgi de dahil olmak üzere her türlü bilgiye erişim ile bilginin oluşturulmasını ve paylaşılmasını sağlayarak sağlıklı bilgi toplumlarını desteklemektedir.

Her ulusta, özellikle de gelişmekte olan dünyada, kütüphaneler, eğitim hakları ile bilgi toplumuna ve toplumun kültürel yaşamına katılım haklarının olabildiğince çok sayıda insan için erişilebilir olmasını sağlamayı garanti eder.

Bu Bildirge, UNESCO'nun, halk kütüphanesinin eğitim, kültür, katılım ve bilgi için yaşayan bir güç olduğuna ilişkin inancını, sürdürülebilir kalkınma için gerekli bir araç ve tüm bireylerin zihinleri aracılığıyla barış ve manevi refahın bireysel olarak yerine getirilmesine olan inancını ilan etmektedir.

Bu nedenle UNESCO, ulusal ve yerel yönetimleri halk kütüphanelerinin gelişimini desteklemeye ve bu gelişim ile etkin olarak meşgul olmaya teşvik etmektedir.

Halk Kütüphanesi

Halk kütüphanesi, her türlü bilgi ve enformasyonu kullanıcılarına hazır hale getiren yerel bilgi merkezidir. Bilgiye evrensel erişim ve tüm insanlar için bilginin anlamlı kullanımını sağlama görevlerini yerine getirmek için sürekli olarak yeni iletişim araçlarına uyum sağlayan bilgi

* İngilizce özgün metin için elektronik erişim adresi:

<https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/2006/1/IFLAUNESCO%20Public%20Library%20Manifesto%202022.pdf>

** Hacettepe Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. E-posta: byilmaz@hacettepe.edu.tr
Hacettepe University. Department of Information Management. E-mail: bulentyilmaz@hacettepe.edu.tr

*** Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. E-posta: efnan_ezenel@hotmail.com
Eskişehir Osmangazi University. Social Sciences Institute. E-mail: efnan_ezenel@hotmail.com

toplumlarının gerekli bir bileşenidir. O, bilgi üretimi, bilgi ve kültür paylaşımı ve değişimi ve sivil katılımın teşvik edilmesi için kamuya açık bir alan sağlamaktadır.

Kütüphaneler, yeni kullanıcılara öngörülü (proaktif) olarak ulaşan, yerel gereksinimleri karşılayan ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesine katkıda bulunan hizmetlerin tasarımını desteklemek için etkili dinlemeyi kullanan topluluğun yaratıcılarıdır. Halk, kütüphanesine güvenmektedir ve bunun karşılığında halk kütüphanesinin amacı da topluluğunu öngörülü olarak bilgilendirmek ve bilinçlendirmektir.

Halk kütüphanesinin hizmetleri, yaş, etnik köken, cinsiyet, din, milliyet, dil, sosyal statü ve diğer özelliklere bakılmaksızın herkes için erişim eşitliği temelinde sağlanmaktadır. Herhangi bir nedenle düzenli hizmet ve materyalleri kullanamayan kullanıcılar için, örneğin dilsel azınlıklar, herhangi bir engelle sahip bireyler, zayıf dijital veya bilgisayar becerileri, zayıf okuryazarlık becerileri olan ya da hastane veya hapisanedeki bireyler için özel hizmetler ve materyaller sağlanmalıdır.

Tüm yaş grupları, gereksinimlerine uygun materyal bulmalıdır. Dermeler ve hizmetler, geleneksel materyallerin yanı sıra her türlü uygun medyayı ve modern teknolojileri içermelidir. Yüksek kalite, yerel gereksinimlere ve koşullara uygunluk ve toplumun dil ve kültürel çeşitliliğinin yansması esastır. Materyaller, güncel eğilimleri ve toplumun değişimini olduğu kadar insan çabasının ve hayal gücünün belleğini de yansıtmalıdır.

Dermeler ve hizmetler herhangi bir ideolojik, siyasi ya da dini sansüre ya da ticari baskıya bağlı olmamalıdır.

Halk Kütüphanesinin Görevleri

Bilgi, okuryazarlık, eğitim, kapsayıcılık, sivil katılım ve kültür ile ilgili aşağıdaki temel görevler halk kütüphanesi hizmetlerinin merkezinde yer almalıdır. Halk kütüphaneleri, bu anahtar görevler aracılığıyla Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ve daha eşit, insancıl ve sürdürülebilir toplumların inşasına katkıda bulunmaktadır.

- Geniş bir bilgi ve fikir yelpazesine sansürsüz erişim sağlamak, her düzeyde örgün ve yaygın eğitimin desteklenmesinin yanı sıra yaşamın her aşamasındaki insanlar için sürekli, gönüllü ve kendi kendine bilgi arayışını olanaklı kılan yaşam boyu öğrenmeyi desteklemek;
- Kişisel yaratıcı gelişim için fırsatlar sağlamak ve hayal gücünü, yaratıcılığı, merakı ve empatiyi teşvik etmek;
- Çocuklarda doğumdan yetişkinliğe kadar okuma alışkanlığını oluşturmak ve güçlendirilmek;
- Okuma ve yazma becerilerini geliştirmek için okuryazarlık etkinlikleri ve programları başlatmak, desteklemek ve bunlara katılmak; bilgili, demokratik bir toplumu donatma ruhuyla her yaşta tüm insanlar için medya ve bilgi okuryazarlığı ile dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesini kolaylaştırmak;
- Topluluklara hem yüz yüze hem de olanaklı olduğunda bilgiye, dermelere ve programlara erişime izin veren dijital teknolojiler aracılığıyla uzaktan hizmet sağlamak;

- Kütüphanenin toplumsal dokunun merkezindeki rolünün bilincinde olarak, topluluk örgütlenmesi için tüm insanların her türlü topluluk bilgisine ve fırsatlarına erişimini sağlamak;
- Topluluklara, kullanıcılarının yaşamlarını etkileyebilecek araştırma sonuçları ve sağlık bilgileri gibi bilimsel bilgilere erişim sağlamanın yanı sıra bilimsel ilerlemeye katılımı etkinleştirmek;
- Yerel işletmelere, derneklere ve ilgi gruplarına yeterli bilgi hizmetleri sağlamak;
- Yerel verilerin, bilginin ve mirasın (sözlü gelenek dahil) korunması ve bunlara erişim, yerel topluluğun, topluluğun isteklerine uygun olarak elde edilecek, korunacak ve paylaşılacak materyalleri belirlemede etkin rol alabileceği bir ortam sağlamak;
- Kültürlerarası diyalogu teşvik etmek ve kültürel çeşitliliği desteklemek;
- Kültürel ifadelerin ve mirasın korunmasını ve bunlara anlamlı erişimi, sanatın takdir edilmesini, geleneksel medyada ifade edildiği gibi bilimsel bilgiye, araştırmaya ve yeniliklere açık erişimin yanı sıra dijitalleştirilmiş ve doğuştan dijital materyali teşvik etmek.

Fon, Mevzuat ve Ağlar

Halk kütüphanesi binasına ve hizmetlerine erişim ilke olarak ücretsiz olmalıdır. Halk kütüphanesi yerel ve ulusal yetkililerin sorumluluğundadır. Uluslararası anlaşmalar ve sözleşmelerle uyumlu, özel ve güncellenmiş mevzuatla desteklenmelidir. Ulusal ve yerel yönetimlerce finanse edilmelidir. Kültür, bilgi sağlama, okuryazarlık ve eğitim için uzun vadeli bir stratejinin temel bir bileşeni olmalıdır.

Dijital çağda, telif hakkı ve entelektüel mülkiyet mevzuatı, halk kütüphanelerine, fiziksel kaynaklarda olduğu gibi, makul koşullarda dijital içerik sağlama ve erişim sağlama konusunda da aynı kapasiteyi sağlamalıdır.

Ülke çapında kütüphane koordinasyonu ve işbirliği sağlamak için, mevzuat ve stratejik planlar, üzerinde anlaşmaya varılan hizmet standartlarına dayalı bir ulusal kütüphane ağını tanımlamalı ve teşvik etmelidir.

Halk kütüphanesi ağı, ulusal, bölgesel, araştırma ve özel kütüphanelerin yanı sıra okullardaki, kolejlerdeki ve üniversitelerdeki kütüphanelerle bağlantılı olarak tasarlanmalıdır.

İşlemler ve Yönetim

Yerel toplumun gereksinimleriyle ilgili hedefleri, öncelikleri ve hizmetleri tanımlayan net bir politika oluşturulmalıdır. Yerel bilginin ve toplum katılımının önemi bu süreç için değerlidir ve yerel topluluklar karar alma sürecine dahil edilmelidir.

Halk kütüphanesi etkin bir şekilde düzenlenmeli ve mesleki çalışma standartları korunmalıdır. Hizmetler, fiziksel ya da dijital olarak topluluğun tüm üyeleri tarafından erişilebilir olmalıdır.

Bu, aynı biçimde, kütüphaneyi ziyaret edemeyecek olanlar için ayağa götürülen hizmetleri de ifade eder.

Kütüphane hizmetleri, kırsal ve kentsel alanlardaki toplulukların farklı gereksinimlerinin yanı sıra, marjinal grupların, özel gereksinimleri olan kullanıcıların, çok dilli kullanıcıların ve topluluk içindeki yerli insanların gereksinimlerine göre uyarlanmalıdır.

Kütüphaneci hem dijital hem de geleneksel kullanıcılar ve kaynaklar arasında etkin bir araçtır. Kütüphanecinin mesleki ve sürekli eğitiminin yanı sıra, şimdiki ve gelecekteki güçlüklerin üstesinden gelmek için yeterli insan ve malzeme kaynakları, yeterli hizmetleri sağlamak için vazgeçilmezdir. Yeterli kaynakların nicel ve nitel tanımına ilişkin olarak kütüphane uzmanlarıyla liderlik değerlendirmeleri/müzakereleri gerçekleştirilmelidir.

Kullanıcıların tüm kaynaklardan yararlanmalarına yardımcı olmak için erişim ve kullanıcı eğitim programları sağlanmalıdır.

Devam eden araştırmalar, kütüphanelerin toplumsal yararını politika yapıcılara göstermek için kütüphane etkisinin değerlendirilmesine ve veri toplanmasına odaklanmalıdır. Kütüphanelerin toplum içindeki yararları sıklıkla sonraki kuşaklarda görüldüğünden istatistiksel veriler uzun vadeli olarak toplanmalıdır.

Ortaklıklar

Ortaklıklar kurmak, kütüphanelerin daha geniş ve daha çeşitli bir kitleye ulaşması için esastır. İlgili ortaklarla –örneğin, kullanıcı grupları, okullar, sivil toplum kuruluşları, kütüphane dernekleri, işletmeler ve yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeydeki diğer profesyonellerle– iş birliği sağlanmalıdır.

Bildirge'nin Uygulanması

Ulusal ve yerel düzeylerdeki karar vericiler ve genel olarak dünya çapındaki kütüphane topluluğu, bu vesileyle Bildirge'de ifade edilen ilkeleri uygulamaya davet edilmektedir.